

OSMANLI DÖNEMİNDE RUMELİ'DE BİR NAHİYE MERKEZİ: PRAVADI

Ayşe Kayapınar*

Özet

Bugün Kuzeydoğu Bulgaristan'da yer alan Provadia kenti, Osmanlı döneminde Pravadi olarak bilinmektedir. Yerel Türk ağzında Pravadı olarak adlandırılmaktadır. Kentin adı muhtemelen Bizans Yunancasında kullanılan Provaton adından gelmektedir. Kentin adı Slavca olarak Oveç'tir. Hem Yunanca *provato* hem de Slavca *oveç* kelimesi koyun anlamındadır. Pravadi kalesi ise Türklerce Taşhisar olarak adlandırılmaktadır. Pravadi bölgesi çok eski dönemlerden itibaren iskân edilen bir bölgeydi. Pravadi kalesinin X. yüzyılda Çar Simeon döneminde kurulduğu varsayılmaktadır. Bizans (960-1187) ve II. Bulgar Devleti (1187-1393) dönemlerinde Pravadi kalesi önemli bir idari ve dini merkezdir. Pravadi, Karadeniz'e dökülen İridere nehrinin plato niteliği taşıyan havzasında Varna yakınlarında olup 1388 yılında Çandarlı Ali Paşa komutasında yapılan sefer esnasında Timurtaşoğlu Yahşi Bey tarafından ele geçirilmiştir. Fetret Devrinde Musa Çelebi Pravadi kalesini bir müddet kuşattıktan sonra zapt etmiştir. Macarlar, 1444 yılında Pravadi kalesini ele geçirdikten sonra tahrip etmesiyle muhtemelen kale bu tarihten sonra önemini yitirmiştir. Pravadi kasabasının kalenin altındaki düzlükte kurulması da belki bu tarihten sonra olmuştur. Osmanlı fethinin ilk yüzyılında Niğbolu Sancağına bağlı bir nahiye merkezi olan Pravadi, XVI. yüzyılda Silistre Sancağına bağlı bir kaza merkezi haline gelmiştir. Osmanlıların fethinden sonra bölgeye Anadolu kökenli Türkler yerleştirilmiş ise de 1444'deki tahribat sonrasında buradaki köyleri şenlendirmek amacıyla II. Murat, yeniden Türklerin yerleştirilmesini istemiştir. Anadolu'dan gelen Yörükler, XVI. yüzyıl boyunca Pravadi ve civarına iskân edilmişlerdir. Naldöken, Selanik, Kocacık gibi Yörük grupları, bugün hala varlığını sürdüren Pravadi'ye bağlı köylere yerleşmişlerdir. Zaman içerisinde Pravadi Ermeni, Yahudi ve Latinlerin yaşadığı bir yerleşim birimi olmuştur. Dolayısıyla Pravadi, çok etnikli, çok dinli ve çok dilli bir kent niteliğine sahiptir. Pravadi, 1878'de Bulgaristan Prensiğinin kurulduğu tarihe kadar Osmanlı Devleti sınırları içerisinde kalmıştır. XVII. yüzyılın başında Pravadi köylerinden bazıları ayrılarak Yeni Pazar nahiyesine dahil edilmişlerdir. Bu çalışmada XVI. yüzyıla ait Osmanlı tahrir, akıncı ve avarız defterleri ile bazı batılı kaynaklar ışığında Pravadi'nin Osmanlı dönemindeki gelişimi ve demografik yapısı incelenecek, bağlı köyler üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Osmanlı Devleti, Balkanlar, Rumeli, Bulgaristan, Pravadi*

* Prof. Dr., İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Tarih Bölümü, Çiğli, İZMİR.

Abstract

Pravadi: An Ottoman Town in Rumelia

Provadia town located today in the Northeast Bulgaria is also known as Pravadi during the Ottoman period. In local dialect the town is called *Pravadi*. The name of the town probably comes from Provato used in Byzantine Greek. The Provadia castle was called Tashhisar by the Turks. The Slavic name of the city is *Ovetch*. Greek *provato* and Slavic *ovetch*, means sheep. Pravadi region was an area that has been inhabited since ancient times. During the Byzantium (960-1187) and the Second Bulgarian State (1187-1393) periods Provadia castle was an important administrative and religious centre. The town of Pravadi was established near Varna in the basin of the İridere having plateau characteristics and flowing into the Black Sea. Pravadi castle was conquered by Timurtaşoğlu Yahşi Bey during the campaign of Çandarlı Ali Paşa in 1388. In the Interregnum period Musa Çelebi conquered the castle after a long siege. In 1444 Hungarians captured Pravadi castle and destroyed it. Probably the castle lost its importance after this date. After this date, the town of Pravadi was founded on the plain below the castle. During the first century after the conquest, Pravadi town became a township depended on the Nicopol province. In the 16th century Pravadi became a district depended on Silistra Province. After the conquest of the region by the Ottomans, the Turks from Anatolia were settled there. After the destruction in the Pravadi region in 1444, Murat II wanted to settle there the Turks from Anatolia in order to revive deserted villages. The Yuruks from Anatolia were settled in Pravadi town and its area during the 16th century. The Yuruks groups as Naldöken, Selanik and Kocacık were inhabited in the Pravadi villages which still exist today. In course of time Pravadi became a settlement inhabited by the Armenians, Jews and Latin. Therefore Pravadi has a character of multi-ethnic, multi-religious and multi-lingual city. Pravadi remained within the borders of the Ottoman Empire until the foundation of Bulgarian Principality in 1878. In 17th century some villages of Pravadi district were separated and included in the Yeni Pazar district. In this study the development of Pravadi and its demographic structure during the Ottoman period will be examined according to Ottoman census registers, *akıncı* and *avarız* registers. The villages depended on Pravadi will be also discussed.

Key Words: *Ottoman Empire, Balkans, Rumelia, Bulgaria, Provadia*

GİRİŞ

Günümüze kadar Türk Müslüman nüfusun hala yoğun olduğu Kuzey Bulgaristan'da Osmanlı hâkimiyetinin kurulmasından itibaren buradaki Türk nüfusunu etrafına çeken yerleşim merkezleri vardır. Silistre, Şumnu, Yeni Pazar, Varna, Hacıoğlu Pazarı, Hezargrad, Eski Cuma gibi yerleri bu tür merkezlere örnek olarak gösterebiliriz. Pravadi de Türk nüfusunun yerleşimi ve teşkilatlanması bakımından Osmanlılar tarafından fethedildiği tarihten itibaren önemli bir merkez oluşturmuştur. Osmanlı döneminde Pravadi, Osmanlı sağ kolu olarak adlandırılan ve İstanbul'u Baltık Denizine bağlayan İstanbul-Özü yolu üzerinde yer almaktaydı. Bu yol, İstanbul, Çatalca, İnceğiz, Midye, Vize, Pınarhisar, Kırkkilise, Fakihler, Aydos, Pravadi, Devne, Kozluca, Tekfurgölü, Karasu, Babadağ, İsakça, Tulça, İsmail Geçidi, Yanıkhisar, Akkirman, Özü, Kefe'den geçerek Azak'a uzanıyordu.¹

¹ Doğru 2006, s.19 vd.

Bu çalışmamızda bir Türk Osmanlı kenti ve Türkler için bir çekim merkezi oluşturan Pravadi’nin gelişimini inceleyeceğiz.

I- Pravadi’nin konumu ve adı

Osmanlı döneminden itibaren Pravadi adıyla bilinen bu yerleşim birimi, günümüzde yerel ağızda Türkçe olarak Pravadi, Bulgarca olarak ise Provadia şeklinde adlandırılmaktadır. Pravadi, Bulgaristan’ın kuzeydoğusunda Varna yakınlarında kurulmuş bir şehirdir. Karadeniz’e ulaşan İridere nehrinin (Pravadi nehrinin Provadiyska reka) plato niteliği taşıyan havzasında kurulmuştur. Deniz seviyesinden yüksekliği 35 metredir. Jireçek, 1881 yılında “Bulgaristan’da Seyahatler” (Pıtuvaniya po Bılgariya) adı altında yayımladığı eserinde, Pravadi (Pravadi) kentini, yüksekliği 100 metreye ulaşan kayalıklar arasında akan Pravadi nehrinin kıyısında kurulmuş 4700 kişilik bir kent olarak tarif eder.²

Pravadi, bugün Bulgaristan’ın Varna iline bağlı 12.901 (2009 yılı sayımına göre) kişilik nüfusa sahip bir kenttir. Türkçe Pravadi ismi muhtemelen Bizans Yunancasında kullanılan Provaton adlandırmasından gelmektedir. Slavca kentin adı ise Oveç’tir. İtalyanca versiyonu Provanto şeklindedir. Yunanca *provato* ve Slavca *oveç* kelimeleri “koyun” anlamındadır. Ayrıca 1584/1585 yılında Osmanlı Devletine gelen Johannes Leunclavius’un belirttiğine göre Türkler Pravadi kalesini Taşhisar olarak da adlandırmaktadır.³

II- Osmanlılardan Önce Pravadi Bölgesi

Pravadi, 2005 yılında kazı çalışmalarının başlatıldığı ve Avrupa’nın en eski yerleşim yeri olduğu düşünülen Solnitsa adlı sit alanının yakınında bulunmaktadır. Dolayısıyla Pravadi bölgesinin çok eski tarihlerden beri iskan alanı olduğunu söyleyebiliriz. Yapılan tarihlendirmeye göre Solnitsa’da hayat izlerinin M.Ö. 5500-4200 yılları arasına kadar indiği varsayılmaktadır.

Ortaçağlarda kent, Tuna Bulgar Devleti (679-1018) içerisinde önemli bir merkezdir. Pravadi’nin köylerinden olan Ravna köyünde 897 tarihli olduğu düşünülen bir manastır bulunmaktadır. X. yüzyılda Pravadi, Çar Petro’nun (927-969) mülkü olarak gözükmektedir. 1279 yılında isyan eden ve daha sonra kısa süreliğine Bulgar çarı olan İvaylo, 10 bin kişilik Bizans ordusunu Pravadi yakınında bozguna uğratmıştır. Luccari, Pravadi kalesinin Çar Simeon döneminde (893-927) kurulduğunu söyler.⁴ Bizans (960-1187) ve II. Bulgar Devleti (1187-1393) döneminde kale idari ve bir piskoposun oturduğu dini bir merkezdi. Ortaçağda Pravadi kalesi yüksek bir kaya üzerinde kurulan güçlü ve

² İreçek 1899, s.855.

³ Leunclavius 1591, s.169/51.

⁴ Luccari 1605, s.53.

sağlam surlara sahip bir yapıydı.⁵ Osmanlıların geliştinden evvel Pravadi, Tırnova çarısı İvan Şişman toprakları arasında gözükmektedir. Nitekim Pravadi, 1366 yılında Kont Amadeo tarafından alınmıştır. Ancak Savoyalı Amadeo'nun Varna yakınlarındaki Galata'yı el geçirmede başarısız olması üzerine onun adamlarından üçü Bulgarların eline geçmiştir. Amadeo'nun adamları esir olarak Pravadi kalesine kapatılmışlardır.⁶

III- Pravadi Bölgesinin Osmanlılar tarafından fethi

1388'den sonra Pravadi bölgesi yavaş yavaş Müslüman Türklerin iskan ettiği bir coğrafya olmuştur. Pravadi'nin kendisi ise XV. yüzyıldan itibaren Türklerin yanı sıra Ermeni, Yahudi ve Latinlerin yaşadığı bir kent haline gelmiştir. Bundan dolayı Pravadi'yi çok dinli, çok dilli ve çok etnikli bir kent olarak niteleyebiliriz. Pravadi, Osmanlı fethinin ilk yüzyılında Niğbolu sancağına bağlı bir nahiye haline getirilmiştir. Ancak daha sonraki tarihlerde Silistre sancağına bağlı bir kaza merkezi olmuştur. XVI. yüzyılda ise Silistre Sancağına bağlı bir nahiye merkezi haline getirilmiştir.⁷ 1530 yılındaki Muhasebe-i Rumeli Defterine göre Pravadi kazası, Silistre, Akkirman, Kili, Ahyolu, Hırsova, Varna, Aydos, Yanbolu, Karinovası, Rusi-Kasrı kazası ile beraber Silistre Sancağında yer alıyordu.⁸ 1597 yılına gelindiğinde Pravadi kazasının da içinde bulunduğu Silistre Sancağı'na Silistre, Akkirman, Kili, Ahyolu, Hırsova, Varna, Aydos, Yanbolu, Karinovası, Rusi-Kasrı kazalarının yanı sıra Cankirman, Tekfurgölü, Bender ve Brail kazaları dahil edilmiştir.⁹ 1632 yılında Silistre Sancağı Özü Eyaletine bağlanmıştır.¹⁰ 1844 yılında Pravadi; Babadağ, Balçık, Hacıoğlu Pazarı, Köstence, Mangalya, Aydos, Eski Cuma, Hezargrad, Hırsova, Hırçova, Kozluca, Köstendil, Maçın, Osman Pazarı, Rusçuk, Rusıkasrı, Silistre, Şumnu, Tırnova, Tulça, Umur Fakih, Varna, Prizren? ve Yeni Pazar kazalarıyla birlikte Silistre eyaletinde yer almıştır.¹¹

Pravadi'nin Osmanlı toprağı haline gelmesi 1388 yılı baharında gerçekleşmiştir¹². Bu tarihte Vezir Hayreddin Paşa'nın oğlu Ali Paşa, Tırnova çarısı İvan Şişman üzerine ve Osmanlı vasalı olan Dobruca Despotu İvanko'nun elinde bulunan yerlerin dışında kalan Bulgar toprakları üzerine yürümüştür. Osmanlı kronik yazarı Mehmet Neşri'nin verdiği bilgilere göre Pravadi,

⁵ Jorga 2005, s.240.

⁶ Güzelev 1995, s.54.

⁷ Kiel 2007, s.339.

⁸ TT 370.

⁹ TT 83, TT 86; Ayrıca bk. Kayapınar 2013, s.320.

¹⁰ Kunt 1979, Ek 1, 2, 3.

¹¹ Serin 1998, s.724.

¹² Bulgaristan coğrafyasının Osmanlılar tarafından fethinin aşamaları için bk. Kayapınar 2013.

Aleksandros’un oğlu Şişman (Sosmanoz)’ın sağlam kaleleri arasında yer almaktaydı. Ali Paşa, 1388 yılında Bulgaristan’a sefere çıktığı tarihlerde Pravadi’de subaşı olarak yeni Müslüman olmuş Hüseyin Bey adında biri bulunmaktaydı. Çenge Hisarına gelen Ali Paşa, beş bin erini Timurtaşoğlu Yahşi Bey ile beraber Pravadi istikametinde göndermiştir. Neticede Yahşi Bey, Pravadi’ye gelip kaleyi ele geçirmiştir. Ali Paşa, Yahşi Bey’in bu kazanımından haberdar olduktan sonra Pravadi kalesine girmiştir. Kale içinde müezzinler ezan okuyup namaz kılmışlardır. Ali Paşa, Pravadi kalesinin ihtiyaçlarını temin ettikten sonra Vençan ve oradan Madara ve Şumnu yönünde ilerlemiştir. Bu kalelerin kilitleri de Ali Paşa’ya teslim edilmiştir.¹³ Böylece Pravadi ve kuzeybatısındaki yerlerin fethi tamamlanmış oldu. Osmanlı Fetret devrinde Musa Çelebi-Süleyman Çelebi çatışması esnasında Musa Çelebi, Pravadi kalesini bir müddet kuşattıktan sonra zapt etti.¹⁴ Hans Megast’ın verdiği bilgilere göre 1444 yılında Pravadi, Macarlar tarafından kuşatıldıktan sonra ele geçirilmiş ve tahribata uğratılmıştır.¹⁵ Önemli bir savunma kalesi olan Pravadi kalesi, muhtemelen Macarların yıkımının ardından eski askeri önemini yitirmiştir. Nitekim XV. yüzyıl ve daha sonraki dönem Osmanlı kaynakları kalenin muhafızları hakkında bilgi vermemektedirler. Muhtemelen kalenin altında bulunan düzlükte Pravadi kasabasının şekillenmesi bu tarihten sonra olmuştur. Kentin kurulduğu ovoidan önemli bir yol geçmesi sebebiyle burada bir yerleşim biriminin şekillenmesi doğal bir süreç gibi gözükmektedir. Ayrıca 1444 Varna seferi esnasında Pravadi kalesinin güney ve kuzeyinde yer alan açık alanlardaki yerleşim birimleri yıkıma maruz kalmıştır. Buradaki boşalan yerleşim birimlerinin tekrar şenlenmesini sağlamak için II. Murat bu bölgeye Anadolu kökenli Türklerin yerleştirilmesini istemiştir.¹⁶ 1530 tarihli Rumeli Muhasebe Defterine göre ise Pravadi bölgesine Anadolu kökenli 1784 Müslüman sürgün hanesi iskân edilmiştir.¹⁷

IV- Osmanlı Döneminde Pravadi

Osmanlı kaynaklarında Pravadi şehir merkezi ile ilgili ilk bilgileri 1530 tarihli TT 370 numaralı defterden almaktayız. Bu tarihlerde şehir içinde 6 Müslüman ve 2 gayr-i müslim mahalle bulunmaktadır.¹⁸ Gayr-i müslimlerin iskân ettiği mahallelerden birisi kale içerisinde olup “*mahalle-i gebran-ı*

¹³ Neşri, s.108-109; Zinkeisen 2011, s.191; Kiel 1994, s.165-187.

¹⁴ Kuzev 1974, s.59-60.

¹⁵ Naklen Kiel 2007, s.339; Bu döneme ait Osmanlı kaynağı ise, Pravadi kalesinin Haçlılara karşı kendisini başarıyla savunduğunu anlatır. Bk. İnalçık ve Oğuz 1989, s.54.

¹⁶ Kiel 2007, s.339.

¹⁷ TT 370, s.436.

¹⁸ Kiel Pravadi’deki mahalle sayısını farklı göstermiştir. Bk. Kiel 2007, s.339.

müselleman” şeklinde kaydedilmiştir. Hıristiyanların oturduğu ikinci mahalle ise “*mahalle-i Plaça, cemaat-ı gebran*” olarak kayıtlıdır. Kaydın devamındaki açıklamalara bakılırsa bu mahalle, muhtemelen Pravadi civarında (varoş kısmında) yer almaktadır. Ayrıca kaleye hizmet eden bir Müslüman müselleman ve bir de gayr-i müslimlerden oluşan bir zemberekçi cemaati de bulunmaktadır. Hıristiyan nüfus, 90 hane, 17 mücerred ve 2 biveden yani yaklaşık 475 kişiden oluşuyordu. XVI. yüzyılın başında Pravadi’de Kassab Muhiddin Cami, Hallaç İbrahim, İskender Mescidi, Küçük Hacı, Mesih Paşa ve Bakkal Hızır mahallelerinde yaşayanlar Müslümandır. Bu altı mahallede toplam 125 hane ve 42 mücerred yani yaklaşık 667 Müslüman Türk yaşamaktaydı. Ayrıca şehirde 6 imam ve 1 müezzin olmak üzere toplam 7 din görevlisi ibadet ihtiyaçlarına cevap vermekteydi. Pravadi kalesine hizmet eden Müslüman müsellemler 73 kişidir. Bu durumda Pravadi’de oturan Müslümanların sayısını 747 olarak hesaplayabiliriz. Pravadi’nin toplam nüfusunun ise yaklaşık olarak 1222 kişiden ibaret olduğu söylenebilir. Oran olarak hesapladığımızda Türk Müslüman nüfus, Pravadi halkının yaklaşık olarak % 61’ni, Hıristiyanlar ise % 39’unu oluşturmaktadır¹⁹.

1597 yılında Pravadi merkezde yani nefis-i kasaba-yı Pravadi’de Cami-i Atık nam-ı diğer Kassab Muhiddin, Hasan Hacı, Hallaç İbrahim, İskender, Sinan Bey, Şükür Hoca, Küçük Hacı nam-ı diğer Hacı İsmail Çavuş, Hamam-ı köhne, Kurd Kassab olmak üzere toplam 9 mahalle yer almaktadır.²⁰ Bu mahallelerde yaşayanlar Türk ve Müslüman’dır. 288 hane ve 88 mücerretten ibaret olan Müslümanların toplam sayısı yaklaşık olarak 1528’dir. Sadece Mesih Paşa mahallesinde bir Hıristiyan’ın Müslümanlarla beraber yaşadığı tespit edilebilmektedir.²¹ Bunun dışında kasabada 25 haneden (yaklaşık 125 kişi) oluşan gebran (Hıristiyan), 28 hane (yaklaşık 140 kişi) ve 9 mücerretten ibaret Yahudi ve 11 (yaklaşık 55 kişi) hanenin yer aldığı Müslüman Kıpti olmak üzere üç cemaatin de yaşadığı görülmektedir. Oran olarak Pravadi’de yaşayan Müslümanların sayısı 1597’de % 86’ya yükselmiştir²².

Pravadi nahiyesi, Yörüklerle dair ilk tahrir defterlerinden hareketle Dobruca’nın bir parçası olarak tarif edilmektedir. Pravadi ve nahiyesi Yörüklerin iskan edildiği bölgelerden biri olmuştur. Nitekim 1566’da 1, 1585’de 1, 1597’de 2, 1609’de 2 ocak Naldöken Yörüğü yerleştirilmiştir.²³ Selanik Yörüklerinden Pravadi’ye 3 ocak Selanik Yörüğü, Kocacık

¹⁹ TT 370, s.434-435.

²⁰ TT 86, 100a-102b.

²¹ TT 86, s.101b.

²² TT 86, 102a-102b.

²³ Gökbilgin 2008, s.57, 58, 78, 211.

Yörüklerinden 1543’de Pravadi’ye 3 ve 1584’de 3 ocak yerleştirilmiştir.²⁴ Ayrıca 1530 tarihli TT 370 numaralı deftere göre buraya 1784 hane sürgün yerleştirerek “*Zeamet-i sürgünan*” oluşturulmuştur. Sürgün olabilmenin şartı, Anadolu kökenli olması ve sürgün akrabasının bulunmasıdır.²⁵ Pravadi, Varna ve Kozluca civarındaki yerleşimlerinin adları, Saruhan bölgesinde bulunan yer adlarıyla aynı veya benzer olduğu tespit edildiğinden, sürgün olarak gelenlerin büyük bir kısmının da Saruhan bölgesinden olabileceği düşünülmektedir.²⁶

1584 tarihli bir deftere göre, Pravadi nahiyesindeki Yörüklerin yerleştiği köyler²⁷ arasında Araplar, Deli Musa, Hasköy, İmreli (muhtemelen Emreler), Karaağaç, Kara Yusuf, Kızılcalı (Kızılcalar), Kopuzcu, Kutlu Bey, Mangalya (muhtemelen Mogila), Oruç Gazi, Pravadi, Sultanlı, Şeyhli, Tekkeli, Yatkan ve Yeniceköy²⁸’dür. 1597-1642 yılları arasında Pravadi kazasına bağlı sürgün ve Yörüklerin oturduğu batı kısmındaki köylerden bazıları (30 köy) yeni oluşturulan Yeni Pazar kazasına bağlandı. Yine Pravadi kazasının batısında yer alan sekiz Bulgar köyü de Yeni Pazar’a bağlanarak yeni bir teşkilatlanmaya gidildi ve böylece Pravadi kazasının kapsadığı alan küçültüldü.²⁹

17. yüzyılda Pravadi de Varna gibi Kazak saldırılarından etkilenmiştir. 1620-1629 tarihlerinde Pravadi’nin de içinde bulunduğu Deliorman-Dobruca bölgesinin bir kısmı Kazak saldırılarına maruz kalmıştır. Pravadi köylerinin pek çoğu, bu Kazak saldırılarından zarar görmüştür.

16. ve 17. yüzyıl seyyahları Pravadi’nin büyük bir ticaret kenti olduğunu yazarlar. Katolik misyoner Hieronymi 1581 yılında Pravadi’ye gelmiştir. Onun tespitlerine göre bu tarihlerde 30 kişiden oluşan 6 Katolik hanesiyle beraber 700 Müslüman hanesi (yaklaşık 3500 kişi) kent merkezinde yaşamaktaydı. 1590’lı yıllarda Pravadi’ye gelen Hollandalı Joost van der Does, burada çok sayıda Raguzalı tüccarla karşılaştığını ve bunların manda derileri satın aldığını anlatır.³⁰ 1636 yılında Pravadi’den geçen Polonyalı Chr. Kesjakov (Osviecim), burada genelde büyük taş evlerin, kaldırımlı sokaklar, çok sayıda çeşme, büyük bedesten, çok sayıda zanaatçı dükkânlarının olduğunu belirtir. Ayrıca şehirde farklı etnik gruplara mensup kişilerin bulunduğunu ve bunların yanı sıra Raguzalıların da olduğunu ifade eder. Şehirde biri harap üçü kurşun kubbeli ve üçü de tuğladan yapılmış toplam yedi camiden de söz eder.³¹

²⁴ Gökbilgin 2008, s.76, 92, 138, 211, 243.

²⁵ TT 370, s.436. Ayrıca bk. Doğru 2000, s.69-71.

²⁶ Doğru 2000, s.72.

²⁷ Gökbilgin 2008, s.138, 211, 240, 243.

²⁸ Pravadi’ye yerleştirilen Yörükleri ihtiva eden defterin sayfaları eksiktir. Gökbilgin 2008, s.138.

²⁹ Kiel 2007, s.339.

³⁰ Naklen Kiel 2007, s.339.

³¹ İreçek 1899, s.857.

Ermeniler Pravadi'de ilk defa 1605 yılından sonra görülmektedir. 1642/1643 tarihinde Ermeniler kentte münferit olarak bulunmakta olup henüz mahalleleri yoktur. 1642/1643 tarihli bir avarız defterine göre Pravadi'de Namazgâh, Tekke, Mesih Paşa ve Şükrullah adlı 4 mahalle bulunmaktaydı. Namazgâh ve Şükrullah mahallelerinde bu tarihte Müslümanların yanı sıra Ermeniler de oturmaktaydı.³² P. Bogdan Bahşiç, 17. yüzyılın ikinci yarısında Pravadi'de bir Ermeni kilisesi ve 40 kişinin yaşadığı 19 ev olduğunu, ayrıca 2000 Türk ve 50 Ortodoks Hıristiyan evi olduğunu anlatır. 1659'da şehre gelen Filip Stanislavov'un verdiği bilgilere göre ise bu tarihte şehirde 1500 Türk ve 100 Ortodoks Hıristiyan evi vardır.³³ 1672 yılında Lehistan seferi esnasında Osmanlı padişahı IV. Murat, Pravadi kasabasını ziyaret etmiş ve bölgede Kozluca gibi başka yerleri de görmüştür.³⁴

17 ve 18. yüzyılda Pravadi, önemli bir Osmanlı ticaret kentidir. Bu dönemde kentte Yahudi ve Raguzalı tüccarların yaşadığını seyyahların verdiği bilgilerden öğrenmekteyiz. Dericilik, sahtiyan imalatı, kuyumculuk, bakır işletmeciliği Pravadi'de uygulanan mesleklerdir. Raguzalılar, XVI. yüzyılın sonunda şehirde 6 hane iken XVII. yüzyılda 40-70 kişi kadardır. 18. yüzyılın başında Pravadi'de Latin kolonisi kalmamıştır. Yahudilerin bu tarihteki sayısı ise 293'dür.³⁵

1793 yılında Pravadi, 3000 evin, 5 caminin, çok sayıda dükkân, çeşme ve tabakhanenin bulunduğu bir şehirdir.³⁶ Şehrin nüfusunun büyük bir kısmı ise Türktür. Hıristiyan nüfusun kentte artması, 19. yüzyılda Türklerin Anadolu'ya göç etmesi üzerine bölgeye güneyden ve diğer yerlerden Bulgar, Rum gibi göçmenlerin gelmesi ile olmuştur. 1773-1774 yılında Osmanlı-Rus harbinin Pravadi yakınında cereyan etmesi, kenti etkilemiştir. Özellikle 1829 yılında Varna kuşatması esnasında Ruslar, Pravadi'yi bir savunma üssü olarak kullanmaları sonucunda³⁷, şehir ve çevresi yıkıma uğramış ve pek çok Türk köyü yerle bir edilmiştir.

1844 yılında Pravadi kentinin mahalleleri, Cami-i Atîk, İskender, Orta, Kurd Kassab, Köhne Hamam, Namazgâh, Varoş, Tekke ve Küçük Hacı'dır. Cami-i Atîk, Kurt Kasap, İskender, Köhne Hamam ve Küçük Hacı mahalleleri, 1530 yılından beri bilinen eski mahallelerdendir. Kentin nüfusu 252 Müslüman ve 36 gayr-i müslim haneden ibaret olup toplam 1440 (1260 Türk ve 180

³² TT 771, s.23.

³³ Naklen İreçek 1899, s.858; Kiel 2007, s.339.

³⁴ Doğru 2000, s.102.

³⁵ İreçek 1899, s.859.

³⁶ Kiel 2007, s.340.

³⁷ İreçek 1899, s.858-859.

Hıristiyan) kişiden oluşmaktadır.³⁸ Felix Kantiz, 1870’li yıllarda Pravadi’de 620 evden söz eder. Bunlardan 400’ü Türk, 160’ı Bulgar ve 60’ı Tatar evidir.³⁹ 1286 (1869) tarihli Tuna Vilayeti Salnamesinde beş cami, 188 dükkân, 11 han, bir kilise ve bir sinagog kayıtlıdır. 1290 (1873) tarihli Tuna Vilayeti Salnamesinde ise Müslüman Türklerle meskûn köyler bölgedeki yerleşim birimlerinin dörtte üçünü oluşturmaktadır. Bu tarihlerde Pravadi’ye bağlı toplam 85 köy içerisinde Müslüman Türk köylerinin sayısı 50, Hıristiyan Bulgar köylerindeki altı ve karışık olanlarınkı de 29’dur. 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbinden sonra bölgeye çok sayıda Bulgar nüfusu yerleştirilmiştir. Pravadi’de Türk nüfusunun oldukça düşmesine rağmen hala Türklerin yaşadığı bir kasaba olmayı sürdürmektedir.

V- Osmanlı Döneminde Pravadi Kalesi

Arkeolojik çalışmalar, Pravadi kalesinin 3. ila 7. ve 10. ila 17. yüzyıllar arasında aktif olarak kullanıldığını göstermektedir. M. Kiel, Pravadi kalesinin 200x50 metre ebadında bir Bizans kalesi olarak şekillendiğini söyler.⁴⁰ Luccari’nin anlattıklarına göre bu kale, I. Simeon döneminde (893-927) yapılmıştır.⁴¹ IX. yüzyıldan itibaren Pravadi bölgesinin Bulgarların elinde olması nedeniyle muhtemelen Pravadi kalesi de Bulgarlara aittir. II. Bulgar Devleti döneminde (1187-1393) Tırnova Bulgar Çarlığına ait olan kale, 1388 yılında Timurtaşoğlu Yahşi Bey tarafından ele geçirilmiştir. 1444 yılında Macarların Pravadi kalesini ele geçirip tahrip etmeleri üzerine kale, askeri ve stratejik önemini kaybetmiştir. XV. yüzyıla ait bir tahrir defterinde Pravadi kalesinin bevbabı olan Ali Bevvab’ın Şumnu’da sahip olduğu timarın kaydı geçmekle birlikte kale hakkında başka bir bilgiye rastlanmamaktadır.⁴² XVI. yüzyıl kayıtlarında da Pravadi kalesi geçmesine rağmen garnizonu ile ilgili diğer önemli kalelere benzer bir kayıt bulunmamaktadır. Burada daha çok yarı askeri Müslüman ve gayr-i müslim müsellemler cemaatlerin hizmetinden söz edilmektedir. XVI. yüzyılın ilk yarısında Pravadi kalesinin içinde bir gayr-i müslim mahalle bulunmaktadır. Ayrıca kaleye hizmet eden biri Müslüman diğeri gayri müslim olmak üzere iki müsellemler cemaati vardır. Hizmetleri sebebiyle bu iki cemaat avarız-ı divaniyyeden ve tekâlif-i örfiyeden muaflardır. Gebran müsellemler cemaati 27 hane ve 11 mücerretten oluşurken Müslim müsellemler cemaati 73 kişiden ibarettir. Bunun dışında bir de 8 hane ve 4 mücerretten oluşan bir zemberekçi cemaati de avarız-ı divaniyyeden muaf olup

³⁸ Kozlubl Doğru 2011, s.151-152.

³⁹ Kanitz 1882, s.416.

⁴⁰ Kiel 2007, s.339.

⁴¹ Luccari 1605, s.53.

⁴² OAK 45/29, vk. 78b; Kiel 2007, s.339.

Pravadi kalesinin ihtiyaçlarına yönelik zemberek yapımı ile görevlidirler.⁴³ 1590'lı yıllarda Pravadi'yi ziyaret eden Hollandalı Joost van der Does, burada çok güçlü bir kalenin olduğunu belirtir.⁴⁴ 1650'li yıllarda Pravadi'ye gelen Evliya Çelebi, kalenin şehrin doğu tarafında yalçın bir kaya üzerinde bulunduğunu ve batıya açılan iki demir kapısı olduğunu yazar. Ayrıca kale içinde mescit, erzak ambarları, dizdar, imam ve müezzin evlerinin yer aldığını ifade eder. Bu tarihlerde Pravadi kalesinde bir dizdar ve on muhafız vardır.⁴⁵ Jireçek, Pravadi kalesini, şehrin doğusunda yer alan düzensiz dört köşeli bir yapı olarak tarif eder.⁴⁶ Pravadi kalesi günümüzde müzeye dönüştürülmüştür.

VI- Pravadi'de Osmanlı Vakıfları ve Osmanlı Eserleri

II. Selim (1566-1574) ve III. Mehmet (1595-1603) döneminde Pravadi'de Cami-i Atık olarak bilinen Kassab Muhiddin Cami, Süleyman Çelebi bin İbrahim Cami, Mescid-i Küçük Hacı Süleyman, Mescid-i Sinan Bey, Musa Koçi Mescidi, Mescid-i Cüllah İbrahim, Mescid-i İskender,⁴⁷ Mevlana Hayreddin Efendi mektebi, Hızır Çelebi medresesi, Bali Bey çeşme ve zaviyesi, Hacı Timur çeşmesi, Hamam-ı köhne gibi yapıların bulunduğunu görüyoruz. Ayrıca Pravadi ve civarında yaşayanlara ait olan 138 vakfın kaydı vardır.⁴⁸

İ. H. Ayverdi'ye göre Pravadi'de tespit edilebilen Osmanlı dönemi cami, mescit ve mektepler arasında Ahmed Beyli mahallesi mescidi, Çarşı Camii, Çengelizade Mustafa Ağa Mescidi, Çoban Camii, Hacı Ahmed Ağa Mescidi, Hacı Hüseyin Bey Camii, Çoban Hatun Camii, Çoban Hatun Camii avlusunda mektep, İsmail Çavuş Camii, Kale Mescidi, Kasap nam-ı diğer Çırağ Hasan Ağa Mescidi, Mahkeme Camii, Mehmed Ragıb Halife bin Abdullah Mescidi, Şeyh Paşa Cami-Şeyh Paşa Mektebi, Sarı Hacı Hüseyin Ağa Camii, Sinan Çavuş Mescidi, Sufi Amca Hasan Ağa Camii, Sufi Amca Hasan Ağa Medresesi, Sufi Amca Hasan Ağa Mektebi, Solak Sinan Camii, Solakzade Süleyman Çelebi Camii, Şeyh Paşa Camii, Yusuf Bey Camii, Yusuf Bey-zade Camii, Hacı Osman Mektebi, Bektâşi tekkesi, Yeniçeri Pir Efendi Tekkesi, Bedesten, Çoban Mustafa Paşa Hamamı, Kazancılar İçi Hamamı, Sufi Amca Hasan Ağa Hamamı ve Yüksek Hamamı olup bölgede 7 adet köprü de bulunmaktadır.⁴⁹

Osmanlı yapılarından oldukça harap bir durumda günümüze kadar üç tarihi cami ulaşmıştır. Bunlar; Çarşı, Sarı Hüseyin Paşa ve Mesih Paşa

⁴³ TT 370, s.434-435.

⁴⁴ Kiel 2007, s.339.

⁴⁵ Evliya Çelebi, s.304-308.

⁴⁶ İreçek 1899, s.856.

⁴⁷ Bu mescit için karşı. TT 370, s.434-435; TT 86, vk. 100a-102b

⁴⁸ TT 542, s.277-289; TT 561, vk. 171b-177b; TT 86, vk. 100a-102b.

⁴⁹ Ayverdi 1982, s.77-78.

camileridir. Çarşı Camii 1623 yılında Yusuf Bey tarafından yaptırılmış ve 1656 yılında Hacı Ahmed b. Hüsrev tarafından tamir ettirilmiştir. Mesih Paşa Camiini, Mesih Paşa mescit olarak inşa ettirmiş ve 1664-1665 yılında Hacı Ahmed tarafından camiye dönüştürülmüştür. Sarı Hüseyin Paşa Camisinden sadece minaresi kalmıştır. Caminin diğer yerleri 19. yüzyılda yapılan eklemelerdir. Büyük Çoban Camii 1908 yılına kadar ayakta kalmıştır. Yine Osmanlı döneminden kalma iyi durumda bir saat kulesi ve hamam günümüze kadar ulaşmıştır.⁵⁰

VII- Pravadi Nahiyesine Bağlı Yerleşim Birimleri

XVI. yüzyılın ilk yarısında Pravadi nahiyesine bağlı toplam 132 köy bulunmaktadır. 1516 yılına ait kayıtları ihtiva eden 1530 tarihli Muhasebe-i Rumeli Defterinde kayıtlı olan bu 132 köyden 14’ü Hıristiyan nüfusa sahiptir. Bunlardan birinin adı Türkçe olup Dereköy’dür. Daha sonraki tarihlerde Müslüman nüfusun da yaşadığını gördüğümüz Çarvenişçe, Petriç ve Dobrina köyleri Osmanlı öncesi dönemden kalma yerleşim birimleridir.⁵¹ 1597 yılına gelindiğinde Pravadi’ye bağlı köy adedi 228 olmuştur. Bunlardan 48’inde Hıristiyan nüfus yaşamaktadır. Bu 48 köyden 13’ü sadece Hıristiyanların oturduğu köyler iken geri kalan 30’u karışık nüfusa sahiptir.⁵²

19. yüzyıla gelindiğinde Pravadi kazasında 49 köy ve Pravadi kazasından ayrılmış olan Yeni Pazar (Şumnu iline bağlı Novi Pazar kasabası) kazasında ise 39 köy olmak üzere eski Pravadi kazası sınırları içerisinde gösterebileceğimiz toplam 88 köy bulunmaktadır.⁵³ Bu köylerden bir kısmı varlığını günümüzde de sürdürürken bir kısmı haritadan silinmiş, bir kısmı da daha büyük olan köylerle birleştirilmiştir.⁵⁴

II. Selim (1566-1574) dönemine ait Silistre Evkaf Defteri, 28 köy ile 1 mezraanın Sultan Selim Evkafına tahsis edildiğini göstermektedir.⁵⁵ 1597 tarihli Silistre Evkaf Defteri ise Pravadi’ye bağlı 41 köy ve 1 mezraanın Sultan Selim Evkafına ait olduğunu ortaya koymaktadır.⁵⁶ Bu köy, XVI. yüzyılın son çeyreğinde akıncı köyleri arasında Ahi Baba adıyla yer almaktadır.⁵⁷ Pravadi köyleri arasında Ağbaba ve Eski İstanbulluk /Söğütlü köyleri dikkat

⁵⁰ Kiel 2007, s.340.

⁵¹ TT 370, s.444-445.

⁵² Karş. Kiel 2005, s.19-21.

⁵³ Kozlubel Doğru 2011, s.414-442.

⁵⁴ Acaroğlu 2006.

⁵⁵ TT 542, vk. 238-269.

⁵⁶ TT 561, vk. 140b-166a.

⁵⁷ TT 625, s.277. Bu defter, tarafımızdan Doç. Dr. Emine Erdoğan Özünlü ile birlikte “Mihaloğulları’na Ait 1586 Tarihli Akıncı Defteri” başlığı ile baskıya hazırlanmıştır.

çekmektedir. Ağbaba, 16. yüzyıl Osmanlı kayıtlarında Ahi Baba veya Akbaba-Ağbaba şeklinde geçmektedir.⁵⁸ Ağbaba köyü bugün Şumnu iline bağlı Pliska kentidir. Pliska'nın yakınında Bulgar Türklerinin kurduğu Tuna Bulgar Devletinin başkenti olan Pliska şehrinin kalıntıları bulunmaktadır. Dolayısıyla Tuna Bulgar Devleti, Pliska merkez, Şumnu, Pravadi ve Varna arasında kalan üçgen alan içerisinde şekillenmiştir. Eski İstanbulluk köyü ise bugünkü Preslav kentidir. Pliska'dan sonra Çar Simeon döneminde (893-927) Preslav, Tuna Bulgar Devletinin başkenti olmuştur. Preslav, Bulgarlar arasında Hıristiyanlığı pekiştiren merkez olmuştur. Bulgar kilisesinin merkezi ve elit kesimi eğiten okullardan birisi burada kurulmuştur.⁵⁹

Köy adlarının mukayeseli incelenmesi, Saruhan bölgesindeki yer adları ile paralellik gösterdiğini ortaya koymaktadır.⁶⁰ 1586 tarihli bir akıncı defteri de Pravadi'nin bir akıncı diyarı olduğunu da ortaya koymaktadır. Bu deftere göre Pravadi'ye bağlı toplam 64 köyün bulunduğunu da belirtmek gerekir. Bu köyler şunlardır: Hasım Dede, Serdümend, Filibelü, Donuz Bınarı, İmir Bey, Poyraz(?) Akar Kızılcalar, Burhanlar, Kızılcalar, Diğer Kızılcalar, Gökçe Döllüğü, Divane Osman, Soycağ, Yazıcı, Korkud, Selim Hanlar, Sırt Köy, Kadı Köy, Çeşnecilü, Panbuklu Yayla, Ayazma, Kadıcık, İlyas Fakih, Bey Allı, Kulaklar, Pamukçu, Kozluca-i Kebîr, Bınarlı, Kara Kasım, Kara Kocalar ma'a Şerefeddin, Hırsova, Karaağaç Batova, Şadıoğlu, İlyas Fakih, Orta Köy, Sarayı, Usul Beyler, Firuzlar, Göçecu, Göçeri, Esedli, Pamuk, Kara Okçu, Kozluca, Akkoyun, Kadıoğlu, Kadıcık, Tabtık, Musacık, Yassı Depe, Kutlu Bey, Derbend Köy, Boğazkesen, Tatar Kozlucası, Kara Hüseyin, Emreler, Suluca Ali ma'a mahalle-i Kovanlık, Kopuzcu, Oruç Gazi, Kara Yusuf, Hacı Köy, Eski Sendel, Sarı Hızır, Akıncı, Karaağaç Sofular adlı akıncı köyleri Pravadi'ye bağlıdır.

Akıncı teşkilatındaki taksimat, her zaman idari taksimatla uyuşmamaktadır. 1586 yılında Yeni Pazar, idari olarak Pravadi'ye bağlıdır. Ancak 1586 tarihli akıncı defterine göre Yeni Pazar ayrı bir nahiyedir. Fakat idari bakımdan Yeni Pazar'ın bu tarihlerde Pravadi'ye bağlı olduğunu varsayarak Yeni Pazar'a bağlı Susıgırlık, Deniz Fakih, Köleler, Işıklar, Şah Melik, Enbiya Bınarı, Yavuzcalar, Yenice Köy, Yunus Çayırı, Ahi Baba, Torklu, Kara Selman, Tekir Köyü, Tamer Gözü, Söğüdü, Bulanık, Nureddinler, Çanakçılar, Süleymanlı, Nebi Voyvoda ve Tavşanlı gibi köyleri de Pravadi köyleri olarak görmek gerekir.⁶¹

⁵⁸ TT 370, s. 443; TT 86, 96a.

⁵⁹ Kayapınar 2002, s.630-640.

⁶⁰ Doğru 2000, s.72.

⁶¹ TT 625, s.261-281.

Pravadi köylerinden bahseden bir başka defter ise 1642/1643 tarihli avarız defteridir. Bu defterde Pravadi’ye bağlı köylerin toplam sayısı 120’dir. Bu defterde geçen köylerin bir kısmı daha önceki dönemlerde adları geçen köylerle örtüşmektedir. Bu tarihte Pravadi köylerinin adları şöyledir: Hasırcık, Firuzlar, Hüsam Bey, Muzaffer Yurdu, Kara Veziriler?, Emir Bey, Serdümen, Gökçe Döllük, Divane Osman, Uzun Veli Yurdu, Kaçun?, Teteven? Suluca Ali, Şadi, Abdurrahman, Paşa Yiğit, Halaçlı, İlyas Fakih, Boğazkesen, Sarı Hızır, Dizdar, Okçu Abdi, Çağlayık, Gazi Oğlu, Mihaliç, Kutlubeyli, Ayazma, Sultanlar, Hassıcık, Sofular Karaağaç, Sendel-i atik, Çeşneci, Yenice köy, Hasköy, Çerkovna, Yassıdepe, Kürekçiler, Ahi, Fete Gazi, Krivna, Vençan, Akkoyunlu, Börklüce ma’a Ayucı Deresi, Oruç Gazi, Esedli, Sovucak, Kara Okçu, Yar Ali, Karyağdı, Manastır, Emreler, Bildir-ı küçük, Rahman, Kumarava, Drenovo?, Taptık, Vabık?, Köpekli, Asılbeyli ma’a Mihâl Obası, Ak Viran, Kösteri, Burunsuz Kara Ağaç, Kopuzcu, Kokarca, Yaylacık, Kozluca Tatar, Divane Malkoç, Kara Hüseyin, Ortaköy, Yayla, Karacaot, Bınarlı, Köle Tatar, Gebece Boğaz, Geyikçiler?, Akıncı Yörük, Turağı, Yanukova?, Çiftlik-i Şaban, Gülen, Ravna-i Kebir, Kadıköy, Bin Elli, Sofu, Kasımlar ma’a Donuz Bınarı, Susıgırlık, Çalıklar, Arablar, Anbarlık, Sefer Kuyusu, Filibelüler, Kara Köy, Puste?, Kaya Ardı, Kara Bınar, Cedid, Çenge-i büzürg, Hasım Dede, Kızılcalar ma’a Divane Hızır, Divane Turak, Sırt-ı kebir, Döllük Alağı, Köprü, Plaça-i kebir, Kaloniç?, Çamurina, Mardallar, Şahin Abdi, Üşenlü, Küçük Döllük, Enbiyalar, Yassı Geçüd, Yeni Köy/Nasuh Bey Köprüsü, Yeni Arnavudlar, Eski Arnavudlar, Nevşa ⁶².

Aşağıdaki tablolarda, 1530 ve 1597 kayıtlarına göre Pravadi kazasına bağlı köylerin, günümüzdeki Bulgarlaştırılmış isim ve yerleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Tablo 1: Tt 370 Numaralı Deftere Göre Pravadi Nahiyesine Bağlı Köyler

	Köyün Adı	Defterde Geçtiği Sayfa	Lokalizasyonu
1	Ahibaba	443	Pliska/Şumnu
2	Ahioglu	435	Lokalize edilememiştir.
3	Akıncı	438	Zdravets/Varna
4	Akkoyunlu/Küçük Pınar	438	İskır/Varna
5	Akviran/Pedriç	444	Petriç/Varna
6	Anbarlık	440	Metliçina/Varna
7	Arnavud Kuyuları ma’a karye-i diğer Arnavud Kuyusu	438	Lokalize edilememiştir. Varna iline bağlı Rudnik köyü olabilir.

⁶² TT 771, s. 3-4, 21-55

Ayşe Kayapınar

8	Ayazma	438	Voditsi/Varna. 1959'da bu köy Murad Sofu (Ovçaga/Varna) köyü ile birleştirilmiştir. Günümüzde mevcut olan köy Ovçaga'dır.
9	Batova	437	Lokalize edilememiştir.
10	Belibe/Saru Murad	441	Bulayır/Varna
11	Belovçe	445	Lokalize edilememiştir.
12	Beşpınarı/Yaylaköy	435	Lokalize edilememiştir
13	Bıldır	439	Tutrakantsi/Varna
14	Börklüce	438	Lokalize edilememiştir
15	Bulasto	442	Lokalize edilememiştir
16	Büyük İkizce	440	Muhtemelen Şumnu iline bağlı Bliznatsi köyü.
17	Cemaat-ı Deniz Fakih	441	Lokalize edilememiştir
18	Çanakçılar	441	Krasendol/Şumnu
19	Çarveniçe/Kadıköy	445	Muhtemelen Varna iline bağlı Bozveliysko
20	Çatma/Saru Murad	441	Muhtemelen Varna iline bağlı Levski köyü.
21	Çerkovna	439	Çerkovna/Varna
22	Damlalu Yurdu	438	Slaveykovo/Varna
23	Danışmend Osman Pınarı	438	Lokalize edilememiştir.
24	Dede Pınarı	435	Lokalize edilememiştir.
25	Deniz Pınarı	441	Lokalize edilememiştir.
26	Dereköy	435	Konstantinovo/Varna
27	Devlethan/Kara Okçu	436	Lokalize edilememiştir.
28	Dışbudak Pınarı	442	Osenovo/Varna
29	Divane Hızır	438	Lokalize edilememiştir.
30	Dobrina	445	Varna'nın Pravadi İlçesine bağlı Dobrina köyü
31	Ekrene	439	Lokalize edilememiştir.
32	Emir Bey	438	Lokalize edilememiştir.
33	Emreler	439	Povelyanovo/Varna
34	Esedlü/Tataroğlu	440	Momçilovo/Varna
35	Gazi Bican	439	Lokalize edilememiştir.
36	Gelence	436	Lokalize edilememiştir.
37	Gerelofça	438	Lokalize edilememiştir.
38	Giyahlar	439	Lokalize edilememiştir.
39	Göçeri cemaat-i Kara Kocalular	442	Preselka/Şumnu
40	Gökçe Döllüğü	435	Bdinti/Varna
41	Gülbeylü	438	Lokalize edilememiştir.
42	Hacı Ahad	439	Neofit Rilski/Varna
43	Hallaçlı	435	Drındar/Varna

Osmanlı Döneminde Rumeli'de Bir Nahiye Merkezi: Pravadi

44	Hallaçlı	438	Lokale edilememiştir.
45	Hayri Bey	436	Lokale edilememiştir.
46	Hırsovalu Pınarı	441	Hırsovo/Şumnu
47	İlyas Fakih	441	Dobroplodno/Varna
48	İsaca/Başkesen	435	Lokale edilememiştir.
49	Kadı Muslihiddin	440	Lokale edilememiştir.
50	Kaloboriça	435	Lokale edilememiştir.
51	Kara Hüseyin maa karye-i Kozluca	442	Stratsimir/Varna
52	Kara İbrahim/Beylü	438	Lokale edilememiştir.
53	Kara Mumcu	440	Lokale edilememiştir.
54	Kara Mustafa	442	Lokale edilememiştir.
55	Kara Selman	444	Muhtemelen Şumnu iline bağlı Salmanovo köyü
56	Kara Yusuf Deresi	436	Lokale edilememiştir.
57	Karaağaç/Kara Ömer	435	Lokale edilememiştir.
58	Karaağaç/Korcu	444	Tristikovo/Varna
59	Karaağaç/Osman Fakih	435	Kozluduytsi/Varna
60	Kaspiçun	438	Şumnu/Kaspiçan
61	Kerimeddin	443	Lokale edilememiştir.
62	Kızılcalu	438	Lokale edilememiştir.
63	Kızılcalu	440	Lokale edilememiştir.
64	Komareva	439	Komarevo/Varna
65	Koparan	445	Lokale edilememiştir.
66	Kopuzcu	444	Padina/Varna
67	Kozluca	436	Muhtemelen Varna iline bağlı Suvorovo Köyü
68	Kozluca	443	Muhtemelen Şumnu iline bağlı İzbul köyü
69	Köle Tatar	438	Gölmen/Şumnu
70	Köpeklü	443	Gradinarovo/Varna
71	Kör Ali	442	Lokale edilememiştir.
72	Köse İsmail	441	Lokale edilememiştir.
73	Kösrelik	441	Lokale edilememiştir.
74	Kösrelik	441	Lokale edilememiştir.
75	Kriste/Asılbeylü	441	Bliskovo/Varna
76	Kule	441	Lokale edilememiştir.
77	Küçük İkizce	440	Bliznatsi/Şumnu
78	Küçük Kopuzcu	440	Padina/Varna
79	Küçük Paşa Yiğit	441	Lokale edilememiştir.
80	Limun ma'a karye-i Gazi Bican	442	Limun muhtemelen Karacaot köyü yani bugün Varna iline bağlı Stefan Karaca köyüdür.
81	Makar (Mısır) Pınarı	442	Lokale edilememiştir.

Ayşe Kayapınar

82	Manastır	445	Manastır/Varna
83	Mestancı	436	Lokale edilememiştir.
84	Mihaliç	438	Mihaliç/Varna
85	Mihaliç	439	Muhtemelen Varna iline bağlı Dobrotiç köyü
86	Mogila	437	Mogila/Şumnu
87	Mustafa/Anadolu Mehmed Pınarı	441	Lokale edilememiştir.
88	Musucuk	440	Bu köy haritadan silinmiştir.
89	Nasuh Köy	442	Lokale edilememiştir.
90	Nebi Voyvoda	441	Lokale edilememiştir.
91	Negovşe?	435	Nevşa/Varna
92	Orta Köy	440	Sredno selo/Varna
93	Oruç gazi	445	Yunak/Varna
94	Öküz Musa/Çamurina	435	Boryana/Varna
95	Pamukçu	440	Pamukçii/Şumnu
96	Panbuklu/Yaylaköy	440	Varna iline bağlı Goren Bliznak olabilir.
97	Paşayığıt Deresi	438	Lokale edilememiştir.
98	Paşayığıt Deresi	435	Lokale edilememiştir.
99	Pınarlı Demirci	439	Lokale edilememiştir.
100	Pınarlı/Umur Fakih	442	Lokale edilememiştir.
101	Ravna	437	Ravna/Varna
102	Saranlık	438	Lokale edilememiştir.
103	Sardudu	438	Lokale edilememiştir.
104	Saru Hızır	444	Lokale edilememiştir.
105	Saru Köy	442	Lokale edilememiştir.
106	Satılmış	442	Lokale edilememiştir.
107	Sekilüm/Boğazkesen	435	Lokale edilememiştir.
108	Sergenlü	436	Lokale edilememiştir.
109	Sıvalı Köy	442	Lokale edilememiştir.
110	Sindeller	444	Sindel/Varna
111	Sultanlar	445	Tsarevtsi/Varna
112	Tabtk Köy	438	Muhtemelen Varna iline bağlı Kipra köyü
113	Taraklu	440	Lokale edilememiştir.
114	Tavşan Pınarı	441	Lokale edilememiştir.
115	Timuroğlu	439	Lokale edilememiştir.
116	Tokçu	439	Lokale edilememiştir.
117	Turud Fakih ve diğer Turud Fakih	440	Lokale edilememiştir.
118	Uzunca Kızılcalı	439	Lokale edilememiştir.
119	Vañçan	442	Vañçan/Varna
120	Yalova	439	Lokale edilememiştir.
121	Yassıdepe	440	Vetrino/Varna

Osmanlı Döneminde Rumeli’de Bir Nahiye Merkezi: Pravadi

122	Yassıgeçid/Göçeriköy	437	Grozdovo/Varna
123	Yenice Köy	442	Lokelize edilememiştir.
124	Yenice Köy	444	Lokelize edilememiştir.
125	Yenice Köy/Kara Mustafa	441	Muhtemelen Şumnu iline bağlı Tsarevbrod.
126	Yeniceköy	436	Lokelize edilememiştir.
127	Yeniceköy	445	Lokelize edilememiştir.
128	Yol-ı Batova	436	Lokelize edilememiştir.
129	Yoruk Aydın	441	Lokelize edilememiştir.
130	Yörük (Düğün) Deresi	441	Lokelize edilememiştir.
131	Yunus Piri	435	Lokelize edilememiştir.
132	Zir Bey/Şimerd	438	Bırzitsa/Varna

Tablo 2: Tt 561 ve Tt86 Numaralı Defterlere Göre Pravadi Nahiyesine Bağlı Köyler

	Köy adı	Lokalizasyonu	Geçtiği defter ve varak numarası	Hasıl
1	Ahioglu	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 105b	460
2	Akbaba	Pliska/Şumnu	TT 86, 96a	2066
3	Akıncı/der sınır-ı Akviran	Zdravets/Varna	TT 561, 149a	3585
4	Akıncı/Göçeci	Stan/Şumnu	TT, 86, 116b	5000
5	Akkoyunlu	İskır/Varna	TT86, 106a	1535
6	Akralar	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 96b	2000
7	Akviran/Petriç	Petriç/Varna	TT 561, 147a	40160
8	Ali Fakih Yurdu/ Cemaat-i Kalfa Muhammed	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 158a	1250
9	Anbarlık	Metliçina/Varna	TT 86, 143b	3201
10	Arnavudoğulları	Muhtemelen Varna iline bağlı Rudnik köyü	TT 561, 161a	1153
11	Asılbeylü	Bıskovo/Varna	TT 561, 203b	
12	Asılbeylü-yı kebir/karye-i Kosta’dan bölünmüştür.	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 112a	2220
13	Ayazma	Voditsi/Varna. Bu köy 1959’da Murad Sofu (Ovçaga/Varna) köyü ile birleştirilmiştir. Günümüzde mevcut olan köy Ovçaga’dır.	TT 86, 137b	6999
14	Baba Pınarı/der nezd-i Yayla Pınarı	Lokelize edilememiştir.	TT86, 99b	4019
15	Başpınar/der nezd-i Gökçek/Kuzbaşı Hasan	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 153b; TT 561, 204b	800
16	Batova	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 103a	6132
17	Batova/Kala-yı Köhne		TT 86, 123a	4000

Ayşe Kayapınar

18	Batova/ Köleler/der nezd-i Şah Melik Pınarı	Lokalize edilememiştir.	TT 86, 135b	3200
19	Bayramlı/ der sınır-ı Akviran	Pravadi yakınında Petriç yakınında bir köy olmalı.	TT 561, 153a	2588
20	Belibe/Sarı Murad Yurdu	Bulayır/Varna	TT 86, 116a	5418
21	Belovçe	Lokalize edilememiştir.	TT 561, 142a	25429
22	Bıldır (Baldır)	Tutrakantsi/Varna	TT 561, 146b	8865
23	Boğazkesen/Söğütlü	Proseçen/Varna	TT 86, 132a	3098
24	Bulanık	Muhtemelen Varna iline bağlı Mitnitsa köyü	TT 86, 109b	4100
25	Büyük Kopuzcu	Muhtemelen Varna iline bağlı Padina köyü	TT 86, 119a	6000
26	Cemaat-ı Durmuş Sofi	Muhtemelen Şumnu iline bağlı Lozevo	TT 86, 117b	3050
27	Cemaat-ı Evrenos/ der kurb-ı karye-i Krıstevi	Lokalize edilememiştir.	TT 561, 204a	
28	Cemaat-ı Karagöz Voyvoda/Timurhanlu	Lokalize edilememiştir.	TT 561, 160a, 204a	400
29	Cemaat-i Burhan Oğulları	Muhtemelen Varna iline bağlı Burhanlar (Brannar) olarak bilinen Radan Voyvoda köyü	TT 86, 143b	3299
30	Çağlayık	Çayka/ Varna'nın Pravadi ilçesine bağlı köy.	TT 561, 159a	9669
31	Çamurna/Kızlar Pınarı	Boryana/Varna	TT 86, 151a	6000
32	Çemberci Pınarı/der nezd-i Kurt Pınarı ve Köprü Köy	Lokalize edilememiştir.	TT 86, 134b	1500
33	Çerkovna-yı kebir	Çerkovna/Varna	TT 86, 107a	1657
34	Çeşmelü Kızılcalar	Lokalize edilememiştir.	TT 86, 130a	2000
35	Damlalu	Slaveykovo/Varna'nın Pravadi ilçesine bağlı köy	TT 561, 159b	1000
36	Danişmend Osmanpınarı/Temerkoz	Lokalize edilememiştir.	TT 86, 138a	7011
37	Dede Pınarı	Lokalize edilememiştir.	TT 561, 160a	1878
38	Dedeköy	Dobri dol	TT 86, 118b	9822
39	Deniz Fakih/Kalamlu	Lokalize edilememiştir.	TT 561, 162a	986
40	Dereköy/der sınır-ı Akviran	Konstantinovo/Varna	TT 561, 150a	934
41	Desteci	Jitnitsa/Varna	TT 86, 132b	6300
42	Devlethan/Kara Okçu	Lokalize edilememiştir.	TT 86, 141b	3000
43	Dışbudak Pınarı/Kara Derzi Gölü	Osenovo/Varna	TT 86, 92a	6712
44	Divane Hızır/Poyraz Akar Kızılçalı	Lokalize edilememiştir.	TT 86, 145b	6000
45	Divane Turak	Lokalize edilememiştir.	TT 86, 150b	5500
46	Dobrina/Dizdar	Varna'nın Pravadi	TT 561, 143a	47982

Osmanlı Döneminde Rumeli’de Bir Nahiye Merkezi: Pravadi

		ilçesine bağlı Dobrina köyü		
47	Doğancı Pınarı/İneli/der nezd-i Boğazkesen	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 156a	1500
48	Donuz Pınarı	Lokelize edilememiştir.	TT 561, 204a	
49	Ekrene	Lokelize edilememiştir.	TT 561, 141a	4107
50	Enbiya Pınarı	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 120a; TT 561, 204a	1500
51	Esedlü	Momçilovo/Varna	TT 86, 133b	5300
52	Eski Arnavudlar	Staroselets/Varna	TT 561, 167b	1782
53	Gebece Boğaz	Beloslav/Varna	TT 561, 168a	32555
54	Göçeri Cemaati	Preselka/Şumnu	TT 86, 127b	6000
55	Gökçe Döllüğü	Bdintsi/Varna	TT 86, 141b	6391
56	Gökçek/der nezd-i Damlalı	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 134a	1200
57	Göl Beyi/Hacı Halife	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 147b	4646
58	Hacı Evhad/Kutlu Bey	Neofit Rilski/Varna	TT 86, 142b	9000
59	Halaçlu/ der kurb-ı karye-yi Oşani	Drındar/Varna	TT 86, 139b	7300
60	Hasgülü Yurdu	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 140b	6000
61	Hasıcık	Hasırcık/Ştípsko/Varna	TT 86, 103b	1920
62	Hasköy/Karvuniçe	Lokelize edilememiştir.	TT 561, 147a	20293
63	Hasköy/Koparan	Lokelize edilememiştir.	TT 561, 145a	7429
64	Hayme Deresi/Rıza Yörük haric ez defter	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 161b	200
65	Hayriköy/ der sınır-ı Akviran	Lokelize edilememiştir.	TT 561, 151a	1856
66	Hırsovalı Pınarı/ der nezd-i Eğri Dere	Hırsovo/Şumnu; Ergi Dere=Kriva reka/ Şumnu	TT 86, 119a	4500
67	Hızır Pınarı/Gökmeli	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 162b	1647
68	Husum Bey	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 149b	5418
69	Işıklar/nezd-i Batova/ der kurb-ı Kara Çoban	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 129b	1105
70	İlyas Fakih	Dobroplodno/Varna	TT 86, 131a	16000
71	İmir Bey	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 116b	6000
72	İsa Bali/der sınır-ı Akviran	Lokelize edilememiştir.	TT 561, 150b, 203b	1656
73	İsa Yörük Pınarı/ der nezd-i Araplar		TT 86, 159b	1240
74	Kadı Muslihiddin	Lokelize edilememiştir.	TT 561, 171a	2441
75	Kaloboriça	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 112a	9000
76	Kara Abdi/der sınır-ı Akviran	Lokelize edilememiştir.	TT 561, 149b	780
77	Kara Ali/der sınır-ı Akviran	Lokelize edilememiştir.	TT 561, 153a	36
78	Kara Çoban Batova/ Köleler'den bölünmüştür	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 164b	3680
79	Kara Hüseyin	Stratsimir/Varna	TT 86, 113b	5550

Ayşe Kayapınar

80	Kara İbrahim/Tekellü	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 139a	10000
81	Kara Nebi Yurdu/der kurb-ı karye-i Sakça	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 153b	2000
82	Kara Rahman/ nezd- karye-i Batova nam-ı diğer Köleler	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 129a	817
83	Kara Selman/Karasi	Muhtemelen Şumnu iline bağlı Salmanovo köyü.	TT 86, 144b	4500
84	Karaağaç	Brestak/Varna	TT 561, 204a	
85	Karaağaç/Korcu/Sofular	Tristikovo/Varna	TT 561, 153b	13192
86	Karaağaç/Osman Fakih	Kozluduytsi/Varna	TT 561, 161a	1010
87	Karaağaç/Kara Ömer		TT 86, 94b	4700
88	Karapınar/der kurb-ı karye-i Kadı	Şumnu iline bağlı Panayot Volovo köyü yakınında bir köy .	TT 86, 165b	630
89	Karyağdı	Snejina/ Varna	TT 86, 114b	3200
90	Karye-i Beğlü Ali Yurdu	Mlada Gvardiya/ Varna	TT 86, 161a	1100
91	Kasaba-yı Yeni Pazar haric ez defter	Şumnu iline bağlı Novi Pazar kenti	TT 86, 160a	1200
92	Kasbican	Kaspiçan/ Şumnu	TT 561, 140b	16130
93	Kayaözü	Muhtemelen Varna iline bağlı Kamen dyal köyü.	TT 86, 130a	4500
94	Kerimüddin	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 143a	5000
95	Kılıbık/ der nezd-i karye-i Eskiköy/ Aleksı hariç ez defter tabi-i Yeni Bazar der nezdi Pravadi	Varna iline bağlı Vehtovo yakınında bir köy.	TT 86, 165a	700
96	Kiprovna	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 105a	3100
97	Kokarca	Boyana/Varna	TT 86, 152a	3000
98	Komareva	Komarevo/Varna	TT 561, 166a	8455
99	Korkut	Strahil/Varna	TT 86, 157a	3170
100	Kosefçe	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 98a	11352
101	Kosta/Asılbeylü	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 111b	2000
102	Kovanlık/Mezra-yı Kovanlık/Sakçılar	Muhtemelen Varna iline bağlı Pçelnik köyü	TT 86, 137a	3120
103	Kozluca	Muhtemelen Varna iline bağlı Suorovo köyü	TT 86, 110a	4500
104	Kozluca	Muhtemelen Şumnu iline bağlı İzbul Köyü	TT 86, 113a	5800
105	Kozluca/Katib Ahmed	Varna iline bağlı Zayçino Oreşe köyü olabilir.	TT 86, 45a	6000
106	Kölemen/Tatar Oğlu	Gölmen/Şumnu	TT 86, 153a	6000
107	Köpekli	Gradinarovo/Varna	TT 86, 157b; TT 561, 204b	8000
108	Köse İsmail/Kadıköy	Panayot Volovo/Şumnu	TT 561, 160b	1140

Osmanlı Döneminde Rumeli’de Bir Nahiye Merkezi: Pravadi

109	Kösrelik	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 122b	5200
110	Kristevi	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 95b	5709
111	Küçük Kopuzcu	Varna iline bağlı Padina köyü	TT 86, 135b	4393
112	Küçük Paşa Yiğit/Küçük Pınarı/Topçu Köyü	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 146b	6400
113	Küçük Pınar/ Akkoyunlu’dan bölünmüştür.	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 106b	829
114	Külefeçe	Külevça/Şumnu	TT 86, 114a	9596
115	Lasbud-ı gebr/ Sarı Hızır	Lokelize edilememiştir.	TT 561, 151b	
116	Liman/Karacaot Ormanı	Stefan Karaca/Varna	TT 86, 94a	9396
117	Mahalle-i Abdi/ an Yörügan-ı Köse İsa/ der nezd-i Kovanlık/ Sakçılar	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 154a	1000
118	Mahalle-i Abdurahman Obası	Kraygortsi/Şumnu	TT 86, 161a	245
119	Mahalle-i Al Hoca/ der kurb-ı karye-i Oruç Çerçiler	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 158a	200
120	Mahalle-i Ali Bey/Seydi Pınarı	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 152b	5300
121	Mahalle-i Aydın Yörük/ Küçük Pınarı/ der nezd-i Enbiya Pınarı haric ez defter	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 161b	325
122	Mahalle-i Divane Sevindik / Göçeri Cemaati nam karyeden bölünmüştür	Şumnu iline bağlı Preselka köyü yakınında olmalı.	TT 86, 128a	5600
123	Mahalle-i Habibce/ der Vadi-yi Çamurina	Varna iline bağlı Komunari yakınında olmalı.	TT 86, 159a	538
124	Mahalle-i Haydar/ der vadi-yi Lukna? der nezd-i Sarı Murad	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 24b	1000
125	Mahalle-i İnehan/ der nezd-i Harami Pınarı haric ez defter	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 162a	372
126	Mahalle-i İskender/ der nezd-i Batova nam-ı diğer Köleler	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 129b	1417
127	Mahalle-i Karagöz Yörük/der nezd-i karye-i Sakçılar haric ez defter	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 161b	338
128	Mahalle-i Kayalı/ der kurb-ı Kara Köseler	Varna iline bağlı Çernook köyü yakınında bir köy.	TT 561, 204b	
129	Mahalle-i Mehmed/ der nezd-i Batova nam-ı diğer Köleler	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 129a	1353
130	Mahalle-i Oruç/ der kurb-ı karye-i Habib	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 154a	2200
131	Mahalle-i Osman Obası	Lokelize edilememiştir.	TT 561, 204a	
132	Mahalle-i Paşa Yiğit Oğulu/der kurb-ı Damlalu	Varna iline bağlı Slaveykovo yakınında bir	TT 86, 151b	1040

Ayşe Kayapınar

		köy.		
133	Mahalle-i Ramazan an cemaat-i yürügan-ı Köse İsa/ der nezd-i karye-i Kovanlık/ Sakçılar	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 155a	1000
134	Mahalle-i Sali/ der kurb-ı Habib	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 124b	1500
135	Mahalle-i Sarraç Hüseyin Obası	Lokelize edilememiştir.	TT 561, 204a	
136	Mahalle-i Sinan/der nezd-i Yunus Badi	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 124b	2500
137	Mahalle-i Timurtaş/ der nezd-i Kasım fakih Yurdu/ der kurb-ı Kerimüddin	Lokelize edilememiştir.	TT 561,	
138	Mahalle-i Umurhan Kilisacık/ der kurb-ı Tavşanlı hariç ez defter	Muhtemelen Şumnu iline bağlı Tsirkvitsa	TT 86, 162a	420
139	Mahalle-i Veli Hoca/ Uzun Pınar	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 148a; TT 561	1
140	Mahalle-i Zulfikar der nezd-i karye-i Yunus Nadi	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 118a	1721
141	Mahalle-yi Doyran/ nezd-i karye-i Batova/Köleler	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 137b	1300
142	Makber Pınarı/Kara Kocalu/Kulaklar	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 153a	4080
143	Manastır	Manastir/Varna	TT 561, 145b	
144	Markofça	Markovo/Varna	TT 86, 95a	14943
145	Mezraa-yı Çırac Mahmut/Eski Köy	Lokelize edilememiştir.	TT 561,	
146	Mezraa-yı Halil/Kara Köleler	Lokelize edilememiştir.	TT 561, 161b	1500
147	Mezraa-yı Kasım Fakih Yurdu/Pınar Köyü	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 117a	2100
148	Mezraa-yı Kasım Yurdu	Lokelize edilememiştir.	TT 561,	
149	Mezraa-yı Kayın/Kara Köşeler	Çernook/Varna	TT 561, 204a	
150	Mezra-yı Çırac Mahmut/ der nezd-i karye-i Keremeddin	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 165a	1020
151	Mezra-yı Çırac Mahmut/Eskiyurdu/Molca	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 164b	2000
152	Mezra-yı Hıdırcılar	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 142b	2000
153	Mezra-yı İneçik	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 115b	50
154	Mezra-yı Kara Mustafa/ der nezd-i karye-i Sarı Muratlı	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 154b	1377
155	Mezra-yı KöleTatar/ der kurb-ı karye-i Oşani	Lokelize edilememiştir.	TT86, 140a	1600
156	Mezra-yı Kulaguz Döllüğü/ Tekirköy	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 126b	4725
157	Mezra-yı Kuruca Donuz Pınarı/ der nezd-i karye-i Mihal	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 156b	4000

Osmanlı Döneminde Rumeli’de Bir Nahiyeye Merkezi: Pravadi

158	Mezra-yı Kuruca Orman/ der kurb-ı Husun Beyi	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 142a	4500
159	Mezra-yı Mikır Araba/ Nasuh/ der nezd-i karye-i Doyran	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 159a	1000
160	Mezra-yı Suluca Donuz Pınar maa cemaat-i Otum Ali	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 159b	5000
161	Mezra-yı Suluca Donuz Pınarı /der kurb-ı Kuruca Donuz Pınarı	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 156b	2550
162	Mezra-yı Susıgırlık/ İnehan/ der sınır-ı Akviran	Lokelize edilememiştir.	TT 561, 150a	1187
163	Mezra-yı Süleyman Koçi/ der nezd-i Satılmış Fakih	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 133a	3000
164	Mezra-yı Yenice Karaağaç/ der nezd-i Ambarlık	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 148a	3861
165	Mihaliç/Gazi Oğlu	Mihaliç/Varna	TT 86, 146a	7000
166	Mihaliç/Şadiçoğlu	Muhtemelen Varna iline bağlı Dobrotiç köyü.	TT 86, 94a	7006
167	Mihalobası/der nezd-i Kosta/ Asılbeylü karyeden bölünmüştür.	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 111b	2314
168	Mogila	Mogila/Şumnu	TT 86, 109a	15683
169	Murad Sofu	Ovçağa/Varna; 1959 yılında bu köy Ayazma (Voditsi/Varna) köyü ile birleştirilmiştir.	TT 86, 155b	3197
170	Musucuk	Bu köy haritadan silinmiştir.	TT 86, 104a	1450
171	Nebi Voyvoda/Belene	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 91b	9900
172	Nefs-i Kasaba-yı Matara	Madara/Şumnu	TT 86, 93a	7111
173	Niko/der kurb-ı karye-i Karacaot, haric ez defter	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 121a	1120
174	Nusret Köyü	Lokelize edilememiştir.	TT 561, 203b	
175	Odacı Memi/der sınır-ı Akviran	Lokelize edilememiştir.	TT 561, 150b	741
176	Okçu Abdi/der sınır-ı Akviran	Lokelize edilememiştir.	TT 561, 149b	1512
177	Ortaköy	Sredno selo/Varna	TT 86, 121a	8500
178	Oruç Gazi	Yunak/Varna	TT 561, 154a	7827
179	Oruç Han Pınarı/Hısım Dede	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 96b	2579
180	Oşani	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 99b	14793
181	Pambuklu?/Yayla	Lokelize edilememiştir.	TT86, 92b	10239
182	Pamukçu	Pamukçii/Şumnu	TT 86, 164a	1368
183	Paşa Yiğit Deresi/der nezd-i karye-i Yaylacık	Muhtemelen Varna’ya bağlı Voyvodino köyü.	TT 561, 161b	1468
184	Pınarlı/Hisarlık	İzvornik/Varna	TT 86, 149a	4681
185	Plaça/Kaynarca	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 127a	14783

Ayşe Kayapınar

186	Ravna	Ravna/Varna	TT 86, 122a	6000
187	Ravna-y1 Gebr	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 124a	12000
188	Sakçılar/Boz Abdallar	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 131b	5510
189	Sarı Hızır/der sınır-ı Akviran	Lokelize edilememiştir.	TT 561, 152a, 203b	5380
190	Sarı Nasuh/Zekeriya	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 149b	5300
191	Satılmış Fakih	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 152a	3000
192	Savucuk	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 115a	3200
193	Sendeller/ der sınır-ı Akviran	Sindel/Varna	TT 561, 154b	4891
194	Sevindik Pınar/ Yenice Rahman	Muhtemelen 19. Yy.da Rahmanlı olarak geçen köyle aynıdır. Adı Rozino olarak değiştirilmiştir. Varna ilinin Pravadi ilçesine bağlıdır.	TT 86, 150a	1596
195	Sırt Köyü	Muhtemelen Şumnu ile bağlı Vetrışte köyü	TT 86, 147a	5256
196	Sofular/der nezd-i karye-i Batova nam-ı diğer Köleler	Muhtemelen Şumnu iline bağlı Malomir köyü.	TT 86, 128b	2592
197	Söğütlü/Eski İstanbulluk	Muhtemelen Şumnu iline bağlı Veliki Preslav kenti	TT 86, 126a	749
198	Sultanlar	Tsarevtsi/Varna	TT 561, 155a	14368
199	Suluca Ali/der sınır-ı Akviran	Sadovo/Varna	TT 561, 152b, 203b	2567
200	Süleyman Voyvoda/ mezraa-y1 Kaya Öyük	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 120a	11000
201	Sütlük Pınarı	Lokelize edilememiştir.	TT 561, 204a	
202	Tabtk der nezd-i Divne	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 113a	2280
203	Tavşan Pınarı/ der nezd-i Hırsova Pınarı	Lokelize edilememiştir.	T 86, 141a	3000
204	Timurcu/der sınır-ı Akviran	Lokelize edilememiştir.	TT 561, 151b	876
205	Trani/Köpekli Musa	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 135a	6000
206	Turagay Kızılcalar	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 94b	5549
207	Turud Fakih/Filibeli Köy	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 155b	5000
208	Turuklu		TT 86, 138b	3200
209	Uzun Veli	Lokelize edilememiştir.	TT 561, 204b	
210	Uzun Veli/Uzun Veli Yurdu	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 148b; TT 561, 204b	1149
211	Uzunca Kızılcalar	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 120b	4000
212	Veli Hoca/der sınır-ı Akviran	Lokelize edilememiştir.	TT 561, 152b	1366
213	Veçan	Veçan/Varna	TT 86, 104b	2840
214	Yakub	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 108b	28000
215	Yanko/Geredeli Köy	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 124b	11000
216	Yassıdepe	Vetrino/Varna	TT 86, 107b	7474

Osmanlı Döneminde Rumeli’de Bir Nahiyeye Merkezi: Pravadi

217	Yassıgeçud Köprüsü	Grozdövo/Varna	TT 561, 162b	59657
218	Yayla Köy/Beş Pınarı	Yagnilo/Varna	TT 86, 99b	4000
219	Yeni Arnavudlar/der kurb-ı Baş	Lokelize edilememiştir.	TT 561, 167a	1321
220	Yeni Sendeller	Lokelize edilememiştir.	TT 561, 154b	6385
221	Yeniçe Köy/der nezd-i Pravadi	Zlatina/Varna	TT 86, 134b	4100
222	Yeniceköy/Kayk Mustafa	Muhtemelen Şumnu iline bağlı Tsarevbrod	TT 86, 130b	7500
223	Yeniçe Köy/der kurb-ı karye-i Börklüce	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 158b	3110
224	Yeniköy/Nasuh Bey Köprüsü	Lokelize edilememiştir.	TT 561, 155b	51937
225	Yunus Badi	Lokelize edilememiştir.	TT86, 134a	6000
226	Yunus/Hacı Halife	Lokelize edilememiştir.	TT 86,148b	5000
227	Zir Bey Baba Tekkesi/der kurb-ı karye-i Oşani	Lokelize edilememiştir.	TT 86, 160a	1257
228	Zir Bey/Şirmerd Köy	Lokelize edilememiştir	TT 86, 144a	2765

SONUÇ

Avrupa'nın en eski yerleşim birimi olduğu düşünülen Solnitsa yanında kurulmuş olan Pravadi, Tuna Bulgar Devleti ile II. Bulgar Devleti sınırları içerisinde yer almış olup 1388 yılında Osmanlı egemenliğine girmiştir. Osmanlı yönetimi altında İstanbul'u Baltık Denizine bağlayan sağ kol üzerinde gelişen Osmanlı şehirlerinden birisi olmuştur. Osmanlı hakimiyeti dönemi boyunca Pravadi ağırlıklı Müslüman nüfusuyla dikkat çekmiştir.

16. yüzyılda Pravadi nahiyesine bağlı köylerin büyük bir kısmı 19. yüzyıla, hatta günümüze kadar varlığını sürdürmüştür.⁶³ Bir kısmı Pravadi kazasına bağlı olmaya devam ederken bir kısmı da Yeni Pazar Kazası içerisinde yer almıştır. Ayrıca Bulgar Prensiğinin kurulmasından sonra 19. yüzyılın son çeyreğinden başlayarak bu köylerin bağlı olduğu merkezler zaman zaman değişikliğe uğramıştır. Ayrıca Bulgaristan coğrafyasının tamamında olduğu gibi Pravadi nahiyesinde de Türklüğün ve Osmanlılığın izlerini silmek için yerleşim birimlerinin adları değiştirilmiş ve Bulgarlaştırılmıştır.

1444 yılında yaşanan Varna Savaşı ve 1773-1774 Osmanlı-Rus Savaşının Pravadi yakınında gerçekleşmesi Pravadi'nin gelişimini etkilemiş ve Osmanlı'nın “nefs-i kasaba-yı Pravadi” şeklinde tanımladığı gibi Pravadi, kasaba ile şehir arasında bir yerleşim birimi olarak kalmıştır.

⁶³ Kozlubeleli Doğru 2011, s. 414-442.

KAYNAKLAR

1- Arşiv Malzemesi

BOA, TT 370
BOA, TT 542
BOA, TT 771
TKGM, TT 83
TKGM, TT 86
TKGM, TT 561

2-Araştırma ve İnceleme Eserleri

- Acaroğlu 2006 M. T. Acaroğlu, *Bulgaristan'da Türkçe Yer Adları Kılavuzu*, Ankara.
- Ayverdi 1982 E. H. Ayverdi, *Avrupa'da Osmanlı Mimari Eserleri, Bulgaristan, Yunanistan, Arnavutluk*, IV. cilt/ 4,5,6. kitap, İstanbul.
- Doğru 2000 Halime Doğru, *XIII-XIX. Yüzyıllar Arasında Rumeli'de Sağ Kolun Siyasi, Sosyal, Ekonomik Görüntüsü ve Kozluca Kazası*, Eskişehir.
- Doğru 2006 Halime Doğru, *Lehistan'da Bir Osmanlı Sultanı*, İstanbul.
- Evliya Çelebi Evliya Çelebi bin Derviş Mehmed Zilli, *Evliya Çelebi Seyahatnamesi*, haz. Y. Dağlı, S. Ali Kahraman, Kitap 3, İstanbul.
- Gökbilgin 2008 M. T. Gökbilgin, *Rumeli'de Yürükler, Tatarlar ve Evlâd-ı Fâtihân*, İstanbul.
- Güzelev 1995 V. Güzelev, *Oçertsi virhu istoriyata na bulgarskiya severoiztok i Çernomorieta (kraya na XII-naçaloto na XV vek)*, Sofya.
- İnalçık ve Oğuz 1989 *Gazavât-ı Sultân Murâd b. Mehemed Hân, İzladi ve Varna Savaşları (1443-1444) Üzerinde Anonim Gazavâtname*, yay. Halil İnalçık ve Mevlûd Oğuz, Ankara.
- İreçek 1899 K. İreçek, *Pıtuvaniya po Bilgariya*, c. 2, Plovdiv 1899.
- Jorga 2005 N. Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, çev. N. Epceli, İstanbul.
- Kanitz 1882 F. Kanitz, *La Bulgarie danubienne et le Balkan, études de voyage (1860-1880)*, Paris.
- Kayapınar 2002 Ayşe Kayapınar, “Tuna Bulgar Devleti (679-1018)”, *Türkler*, ed. H. C. Güzel, K. Çiçek, S. Koca, c. 2, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, s.630-640.
- Kayapınar 2013 Ayşe Kayapınar, “Bulgaristan'da Osmanlı Hakimiyetinin Kurulması: Dönemlendirme Sorunu ve İskan”, *Türk Tarihinde Balkanlar*, ed. Zeynep İskefiyeli, M. Bilal Çelik, Serkan Yazıcı, Sakarya, s.313-333.

Osmanlı Döneminde Rumeli’de Bir Nahiye Merkezi: Pravadi

- Kiel 1994 Machiel Kiel, “Mevlana Neşri and the Towns of Medieval Bulgaria”, *Studies in Ottoman History in Honour Professor V. L. Ménage*, ed. by C. Heywood - C. Imber, İstanbul, s.165-187.
- Kiel 2005 Machiel Kiel, “The Heart of Bulgaria, Population and settlement history of the districts of Provadia, Novi Pazar and Shoumen from the Late-Middle Ages till the end of the Ottoman Period”, *Uluslararası Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi Türk-Bulgar İlişkileri Sempozyumu Bildirileri, 11-13 Mayıs 2005*, Eskişehir, s.15-38.
- Kiel 2007 Machiel Kiel, “Pravadi”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 34, s.339-340.
- Kozlublub Doğru 2011 Halime Kozlublub Doğru, *1844 Nüfus Sayımına Göre Deliorman ve Dorbruca'nın Demografik, Sosyal ve Ekonomik Durumu*, Ankara.
- Kunt 1979 Metin Kunt, *Sancaktan Eyalete, 1550-1650 Arasında Osmanlı Ümerası ve İl İdaresi*, İstanbul.
- Kuzev 1974 A. Kuzev, “Vosstanie Konstantina i Frujina”, *Bulgarian Historical Review*, 3, s.59-60.
- Leunclavius 1591 Johannes Leunclavius, *Historiae Musulmanae Turcorum, de monumentis ipsorum exscriptae, libri XVIII*, Frankfurt: Heredes Andreae Wecheli.
- Lucari 1605 Giacomo di Pietro Luccari, *Copioso Ristretto de Gli Annali Dirausa*, Venedik.
- Neşri Mehmet Neşri, *Aşiretten İmparatorluğa Osmanlı Tarihi (1288-1485)*, sad. Necdet Öztürk, İstanbul 2011.
- Serin 1998 Mustafa Serin, “Osmanlı Arşivinde Bulunan Temettuat Defterleri”, *TC Başbakanlık I. Millî Arşiv Şûrası (20-21 Nisan 1998)*, *Tebliğler. Tartışmalar*, Ankara.
- Zinkeisen 2011 W. Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, çev. N. Epçeli, İstanbul.

Resim: 19. Yüzyılda Pravadi kalesinden bir görüntü. (Kaynak: F. Kanitz, *La Bulgarie danubienne et le Balkan, études de voyage (1860-1880)*, Paris, 1882, s.415).